

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2005:10

# *Perintökaaren uudistamistarpeet*

*Lausuntotiivistelmä*

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2005:10

# *Perintökaaren uudistamistarpeet*

*Lausuntotiivistelmä*

OIKEUSMINISTERIÖ  
HELSINKI 2005

ISSN 1458-7149  
ISBN 952-466-281-7  
Oikeusministeriö  
Helsinki

# KUVAILEHTI

## OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä  
20.4.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä	
Markku Helin		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Perintökaaren uudistamistarpeet Lausuntotiivistelmä			
Julkaisun osat			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Perintökaaren uudistamistarpeita selvittäneen työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausuntoa 61 eri taholta, jotka edustivat viranomaisia, yhteisöjä, järjestöjä sekä asianajo- ja oikeusaputoimistoja.</p> <p>Työryhmän ajatukset saivat useissa kysymyksissä laajan hyväksynnän lausunnonantajien keskuudessa (lesken aseman kehittäminen, avopuolison asema, perintösopimukset). Eräissä kysymyksissä mielipiteet jakautuivat (testamentti, pesänselvitys ja perinnönjako). Lakiosaa koskevista ehdotuksista vain suosiolahjoja koskevat saivat laajahkoa tukea.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) perintöoikeus, testamenttioikeus, pesänselvitys			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 17/41/2003, OM022:00/2003			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2005:10		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-281-7
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

## PRESENTATIONSBLAD

## JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum  
20.4.2005

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Remissammandrag	
Markku Helin		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Behovet av en reform av ärvdabalken. Remissammandrag (Perintökaaren uudistamistarpeet. Lausuntotiiivistelmä)			
Publikationens delar			
Referat			
<p>Ett betänkande som har utarbetats av en arbetsgrupp tillsatt för att utreda behovet av en reform av ärvdabalken har varit på remiss hos 61 instanser: myndigheter, sammanslutningar, organisationer samt advokat- och rättshjälpsbyråer.</p> <p>En omfattande andel av remissinstanserna gav arbetsgruppens förslag sitt bifall i flera av de aktuella frågorna (efterlevande makes ställning, sambos ställning, arvsavtal). I vissa frågor gick åsikterna isär (testamente, boutredning och arvskifte). Av förslagen i fråga om laglott var det bara förslagen gällande gynnande gåva som fick brett stöd.</p>			
Nyckelord Arvsrätt, testamentsrätt, boutredning			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnummer) OM 17/41/2003, OM022:00/2003			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2005:10		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-281-7
Sidoantal	Språk Finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

## SISÄLLYSLUETTELO

Lyhenteet .....	3
<b>1. Johdanto</b> .....	4
<b>2. Yhteenveto lausunnoista</b> .....	4
<b>3. Näkemykset asiakohdittain</b> .....	5
<b>3.1. Lesken perintöoikeudellinen asema</b> .....	5
Lesken aseman kehittämistarve .....	6
Parannusten kohdistaminen.....	6
Asunnon ja asuntoirtoimiston käyttöoikeuden korvaaminen lesken vallintaoikeudella .....	6
Asuntoa koskevien oikeuksien saamisedellytysten täsmentäminen.....	11
Lesken asumisoikeuden seurannaisvaikutusten nykyistä tarkempi sääntely ....	12
Lesken nk. jakamattomuussuojan korvaaminen oikeudella jakamattoman kuolinpesän tuottoon.....	12
<b>3.2. Perittävän kanssa avioliitonomaisessa suhteessa eläneen tai     tällaiseen rinnastuvan läheisen asema</b> .....	14
Harkinnanvaraisen avustuksen antaminen avopuolisolle ja siihen rinnastuvalle henkilölle .....	14
Ajatus, ettei avopuolisolle tai siihen rinnastuvalle henkilölle voida antaa perintöoikeutta.....	15
Työhyvityssäännöksen laajentaminen koskemaan avopuolison tai siihen rinnastuvan oikeutta työhyvitykseen.....	16
Avustusten laskentaperusteiden yhdenmukaistaminen.....	16
Avopuolison ja siihen rinnastuvan henkilön asemaan liittyvät verokysymykset.....	16
<b>3.3. Rintaperillisten lakiosa</b> .....	17
Suhteellisen tai arvomääräisen lakiosaoikeuden pienentäminen .....	17
Lakiosaoikeuden rajoittaminen rajoittamalla perittävän antamien lahjojen huomioon ottamista .....	18
Lakiosan täydennysvelvollisuuden rajoittaminen.....	19
<b>3.4. Testamentti</b> .....	19
Mahdollisuus tehdä ja peruuttaa testamentti maistraatissa .....	19
Hätätilatestamentin muotovaatimus .....	22
Testamentin todistajan ikärajan nostaminen 18 vuoteen.....	22
Todistajan esteellisyys, kun testamentti on tehty oikeushenkilön hyväksi.....	22
Valtakunnallisen testamenttirekisterin perustaminen.....	22
Permutaatio .....	23
<b>3.5. Perintösopimukset</b> .....	24
<b>3.6. Pesänselvitys ja perinnönjako</b> .....	25
Rinnakkaisen toimivallan uskominen pesänselvittäjälle ja pesänjakajalle tietyissä kysymyksissä.....	26
Pesänselvittäjän määrääminen rajoitettua tehtävää varten.....	26
Pesänselvittäjälle olisi annettava kelpoisuus tehdä moittimiskelpoisia ratkaisuja .....	26
Pesänselvittäjän tai pesänjakajan suorittamaa omaisuuden myyntiä koskevan sääntelyn uudistaminen.....	26

Pesänjakajan tiedonsaantioikeudet .....	27
Pesänjakajan jakovaltuuksien lisääminen .....	27
Perinnönjaon moiteajan lyhentäminen.....	28
Määräajan asettaminen pesänselvitykselle ja perinnönjaolle .....	29
Pesänselvittäjän ja –jakajan palkkiota koskevien säännösten täsmittäminen.....	30
Pesänselvittäjän hallintoa koskevan vahingonkorvausvaateen vanhentumisaika olisi muutettava takaisin kanneajaksi.....	30
<b>3.7. Muuta</b> .....	31
<b>Liite</b> .....	32

## Lyhenteet

KD	Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p.
KES	Suomen Keskusta r.p.
KO	käräjäoikeus
KTM	Kauppa- ja teollisuusministeriö
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
MTK	Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
SAK	Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
SFP	Svenska folkpartiet i Finland r.p.
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
VAS	Vasemmistoliitto r.p.
VIHR	Vihreä liitto r.p.
VM	Valtiovarainministeriö



## 1. JOHDANTO

Perintökaaren uudistamistarpeita selvittäneen työryhmän mietintö (Oikeusministeriö, työryhmämietintö 2004:6) valmistui 3.6.2004. Mietinnössä selvitetään perintökaaren perusratkaisuihin kohdistuvia muutostarpeita. Sen ehdotukset koskevat lesken perintöoikeudellista asemaa, perittävän kanssa avioliitonomaisessa suhteessa eläneen ja tähän rinnastuvan henkilön asemaa, rintaperillisten lakiosaa, testamentin tekemistä, perintösopimuksia sekä pesänselvitystä ja perinnönjakoa.

Työryhmä ehdotti lesken asumisoikeuden kehittämistä ensisijaisesti siten, että leski saisi asuntoon vallintaoikeuden. Asuntoa koskevien oikeuksien saamisen edellytyksiä ehdotettiin täsmennettäväksi ja lesken asumisoikeuden seurannaisvaikutuksia säänneltäväksi nykyistä tarkemmin.

Perittävän avopuolison ja avopuolisoona rinnastuvan henkilön asemaa ehdotettiin parannettavaksi antamalla hänelle oikeus saada harkinnanvaraista avustusta jäämistöstä.

Rintaperillisen lakiosaoikeutta ehdotettiin maltillisesti rajoitettavaksi.

Testamentin tekemisen vaihtoehtoja ehdotettiin lisättäviksi ottamalla käyttöön nk. notariaattitestamentti, joka tehtäisiin maistraatissa. Testamentin säilymisen turvaamiseksi ehdotettiin mahdollisuutta testamentin tallettamiseen maistraatissa ja valtakunnallista testamenttirekisteriä, johon testamentti voitaisiin tekijän halutessa merkitä.

Pesänselvityksen ja perinnönjaon osalta ehdotettiin toimituksia nopeuttavia säännösmuutoksia. Tässä tarkoituksessa ehdotettiin pesänselvittäjälle ja pesänjakajalle rinnakkaista toimivaltaa eräissä asioissa, mahdollisuutta asettaa pesänselvittäjälle ja pesänjakajalle ohjeellinen määräaika, omaisuuden myyntilupaa koskevien säännösten uudistamista ja perinnönjaon moiteajan lyhentämistä. Pesänjakajan valtuuksia päättää omaisuuden jakamisen tavasta ehdotettiin olennaisesti lisättäviksi.

Työryhmä ei nähnyt periaatteellisia muutostarpeita perintösopimuksia koskevassa nykyisessä sääntelyssä.

Oikeusministeriö pyysi mietinnöstä lausuntoa 61 taholta, jotka edustivat viranomaisia, yhteisöjä, järjestöjä ja asianajo- sekä oikeusaputoimistoja. Tiivistelmän liitteessä on lueteltu tahot, joilta pyydettiin lausuntoa ja jotka sen antoivat.

## 2. YHTEENVETO LAUSUNNOISTA

Useat yleisiä huomioita esittäneet lausunnonantajat korostivat sitä, että perintöoikeus on perusluonteista lainsäädäntöä, jonka uudistamisessa on edettävä varovaisesti ja ihmisten oikeustajua kunnioittaen.

Lausunnonantajat kannattivat lesken aseman kehittämistä suhteessa rintaperillisiin. Uudistamisen tapaa koskevat näkemykset jakoutuivat. Osa puolsi nykyisen säänte-

lyn kehittämistä ja täsmentämistä, osa puolestaan katsoi, että leskelle olisi annettava vallintaoikeus asuntoon ja asuntoirtoimistoon.

Työryhmän ehdotus, että perittävän kanssa avioliitonomaisessa suhteessa eläneelle annetaan oikeus harkinnanvaraiseen avustukseen jäämistöstä, sai lausunnonantajilta laajan tuen.

Huomattava osa lausunnonantajista suhtautui epäilevästi suhteellisen tai arvomääräisen lakiosaoikeuden pienentämiseen. Ajatus, että suosiolahjan huomioon ottamisesta voitaisiin luopua tai sen huomioon ottamista rajoittaa lakiosaa laskettaessa, sai laajahkoa kannatusta.

Ehdotus mahdollisuudesta tehdä testamentti maistraatissa sai laajahkoa tukea, mutta herätti myös vastustusta. Myös suhtautuminen valtakunnallisen testamenttirekisterin perustamiseen oli kaksijakoista, mutta enemmistö asiasta lausuneista kannatti sitä.

Työryhmän näkemys, ettei perintösopimuksia koskevassa sääntelyssä ole merkittäviä muutostarpeita, sai laajan hyväksynnän.

Ehdotukset rinnakkaisen toimivallan antamisesta pesänselvittäjälle ja –jakajille tietyissä kysymyksissä, pesänjakajan tiedonsaantioikeuksien lisäämisestä, pesänjakajan jakovaltuuksien lisäämisestä, perinnönjaon moiteajan lyhentämisestä, pesänselvittäjän- tai jakajan palkkiota koskevien säännösten täsmentämisestä ja pesänselvittäjän hallintoa koskevan vahingonkorvausvaateen vanhentumisajan muuttamisesta kannajaksi saivat laajahkon kannatuksen. Muissa kysymyksissä mielipiteet jakautuivat.

### 3. NÄKEMYKSET ASIAKOHDITTAIN

#### 3.1. Lesken perintöoikeudellinen asema

##### **Työryhmän ehdotus:**

- Lesken perintöoikeudellista asemaa on tarpeen kehittää tapauksissa, joissa ensiksi kuolleelta puolisoilta jäi rintaperillisiä.
- Lesken asemaa turvattaisiin nykyiseen tapaan säännöksin, jotka koskevat oikeutta asuntoon ja asuntoirtoimistoon.
- Asuntoa koskevien oikeuksien saamisen edellytyksiä on täsmennettävä.
- Olisi harkittava sitä, että leski saa vallintaoikeuden asuntoon ja asuntoirtoimistoon nykyisen käyttöoikeuden asemesta.
- Säännös, jonka mukaan leski saa pitää koko jäämistön jakamattomana, olisi korvattava säännöstöllä, joka antaa leskelle oikeuden omaisuuden tuottoon niin kauan kuin pesä on jakamatta.

## **Lausunnonantajien kannanotot:**

### **Lesken aseman kehittämistarve**

Lausunnoissa ei esitetty lesken aseman kehittämistarvetta kyseenalaistavia kannanottoja.

### **Parannusten kohdistaminen**

Lausunnoissa ei kyseenalaistettu ajatusta, että lesken asemaa parannetaan kohdistamalla muutokset säännöksiin, jotka koskevat oikeutta asuntoon ja asuntoirtaimistoon. Eräät lausunnonantajat ottivat kuitenkin esille ajatuksen, että leski asetettaisiin yleisesti perimysjärjestyksessä ainakin yhteisten rintaperillisten edelle.

*Kemin oikeusaputoimisto* katsoo, että leski olisi, kuten Ruotsissa, asetettava yhteisten rintaperillisten edelle perimysjärjestyksessä. Tapauksissa, joissa perittävällä oli rintaperillinen, joka ei ole puolisojen yhteinen, olisi säilytettävä nykyinen sääntely kehitettynä.

*Tampereenseudun oikeusaputoimisto* katsoo, että Ruotsin mallia puoltaisi se, että aikaisempien vuosikymmenten muuttoliikkeen seurauksena nykyisin on paljon kuolinpesiä, joissa on osakkaita sekä Suomesta että Ruotsista. Lesken aseman näin voimakas parantaminen rintaperillisiin nähden ei sen mukaan kuitenkaan ole tarpeellista, koska lesken asemaa voidaan haluttaessa parantaa testamentilla.

*Suomen oikeusapulakimiehet* pitää suositeltavana lähtökohtana, että leskelle annetaan perintöoikeus ennen rintaperillisiä, mutta pesä olisi tällöin jaettava lesken ja rintaperillisten kesken, jos leski solmii uuden avioliiton. Rintaperillisille olisi annettava oikeus vaatia jakoa myös, jos leski alkaa elää avioliitonomaisessa suhteessa.

*Elatusvelvollisten liiton* mukaan leski voitaisiin asettaa perimysjärjestyksessä sekä yhteisten että erikantaisten rintaperillisten edelle. Rintaperillisillä olisi jälkiperintöoikeus lesken kuoltua.

*Rovaniemen oikeusaputoimisto* ilmoittaa suhtautuvansa varovaisen kielteisesti ajatukseen lesken asettamisesta perimysjärjestyksessä yhteisten rintaperillisten edelle. Perheyhteisöissä on nykyisin niin monipolvisia rakennelmia ja oikeussuhteita, ettei lainsäädännöllä saatane aikaan kattavaa säännöstöä.

### **Asunnon ja asuntoirtaimiston käyttöoikeuden korvaaminen lesken vallintaoikeudella**

#### a) Uudistusta kannattavat näkemykset

Vallintaoikeuden antamista leskelle nykyisen käyttöoikeuden sijasta kannattivat VAS, VIHR, KD, SFP, SM, Joensuun KO, Oulun KO, Kirkkohallitus, Alzheimer-Keskusliitto ja eräin rajoituksin Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta sekä Asianajotoimisto Antti Alasentie. Perusteena oli useimmiten se, että lesken ja rintaperillisten välinen oikeussuhde muodostuisi näin nykyistä selkeämmäksi.

*SM*, joka tarkastelee ehdotusta lähinnä maistraattien toiminnan ja holhoustoimeen liittyvien seikkojen kannalta, katsoo iäkkäiden leskien aseman parantuvan, kun edunvalvojat voisivat hankkia päämiehelleen sellaisen asumismuodon, jota tämän terveydentila kulloinkin edellyttää. Jos leski saisi vallintaoikeuden, monimutkaiset oikeussuhteet lesken ja lasten välillä vähenisivät ja samalla tarve määrätä lapsille edunvalvojan sijaisia vähenisi.

*Joensuun KO* toteaa, että vallintaoikeuden myöntämisellä leskelle turvataan oikeus vapaasti käyttää sitä varallisuusmassaa, jonka hän on yleensä yhdessä kuolleen puolisonsa kanssa hankkinut. Lesken ja rintaperillisten välinen nykyinen sekava oikeustila poistuu näin paremmin kuin kehittämällä nykyistä lainsäädäntöä. Jälkipärimysasema turvaa rintaperillisten oikeudet.

*Oulun käräjäoikeus* yhtyy mietinnössä esitettyihin perusteluihin. Se korostaa tarvetta mahdollisimman selkeisiin ratkaisuihin silloin, kun rintaperilliset eivät ole perittävän ja lesken yhteisiä.

*Kirkkohallitus* katsoo vallintaoikeuden voivan selkeyttää lesken ja rintaperillisten välisiä oikeussuhteita ja siten vähentää riitaisuuksia.

*Alzheimer-Keskusliitto* toteaa, että oikeus myydä asunto voi olla tärkeää esimerkiksi ikääntyvälle leskelle, joka haluaisi siirtyä pienempään asuntoon tai palvelutaloon.

*Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta* katsoo, että vallintaoikeuden myöntämistä leskelle voidaan pitää hyvänä ehdotuksena edellyttäen, että lesken vallintaoikeussaan to säädetään verovapaaksi.

*Asianajotoimisto Antti Alasentie* katsoo, että vallintaoikeuden myöntäminen leskelle on erittäin hyvä uudistus. Jos puolisoilla on avioehtosopimus, lesken tulisi kuitenkin saada vain käyttöoikeus asuntoon ja asuntoirtoimistoon.

#### b) Uudistuksen ongelmallisia sivuvaikutuksia painottavat näkemykset

Siihen, että leskelle annettavalla vallintaoikeudella on hyvien puolien ohella myös ei-toivottuja vaikutuksia, kiinnittävät huomiota *Tampereen KO*, *Lahden maistraatti*, *Rovaniemen oikeusaputoimisto*, *Tampereenseudun oikeusaputoimisto* ja *SAK*. Ehdotuksen ongelmana pidettiin useimmiten sitä, että se antaa leskelle suuret mahdollisuudet heikentää rintaperillisten asemaa.

*Tampereen KO* yhtyy työryhmän käsityksiin ehdotuksen myönteisistä vaikutuksista, mutta toteaa ongelmaksi jäävän, että leski saattaisi myydä tai lahjoittaa asunnon hankkimatta uutta tilalle. Muutos edellyttäisi sen mukaan myös perintöverolainsäädännön muuttamista.

*Lahden maistraatti* näkee ehdotuksen parantavan lesken asemaa ja yksinkertaistavan sekä selkiinntävän lesken ja rintaperillisten suhdetta, millä on myös myönteisiä holhousoikeudellisia vaikutuksia. Se näkee toisaalta ongelmia rintaperillisten jälkipärimysoikeuden toteuttamisessa. Koska leski saisi oikeuden vallita omaisuutta vapaasti inter vivos, ei ole varmuutta siitä, säilyykö omaisuus lainkaan jälkipäri-

mykseen. Jos lesken suoja toteutetaan vallintaoikeuden avulla, tulisi perittäville antaa oikeus muuttaa se testamentilla nykyisenlaiseksi käyttöoikeudeksi.

*Rovaniemen oikeusaputoimisto* katsoo vallintaoikeuden myöntämisen leskelle sopivan suurimpaan osaan kuolinpesiä. Ensiksi kuolleen puolison rintaperillisten aseman turvaamiseksi tarvitaan kuitenkin riittävät säännökset jälkiperimyoikeudesta. Vaikeisiin tilanteisiin joudutaan silloin, kun leski ja rintaperilliset ovat jokseenkin samanikäisiä ja lesken vallintaan jäisi arvokiinteistö, jonka säilyttämisestä suvussa perheellä on vuosikymmeniä tai jopa satoja vuosia jatkuneet perinteet.

*Tampereenseudun oikeusaputoimisto* pitää lesken aseman parantamista tarpeellisena. Esiintyy usein tapauksia, joissa leski ei kykene selviytymään tarpeettoman suuren asunnon kustannuksista, vaan tarvitsisi puolisoiden yhteistä asuntoa pienemmän ja käytännöllisemmän asunnon. Perilliset eivät myöskään aina ole halukkaita sijoittamaan rahaa asunnon kunnossapitoon eivätkä liioin aina suostu asunnon myymiseen ja uuden asunnon hankkimiseen leskelle. Tähän voi olla syynä esimerkiksi se, että he haluavat saada talon alla olevan tontin itselleen. Toisaalta leski voisi käyttää vallintaoikeuttaan väärin ja ujuttaa liian helposti omaisuutta pois rintaperillisten ulottuvilta esimerkiksi valekaupoilla. Lausunnossa kysytään myös, tulisiko ainakin niissä tapauksissa, joissa puolisoilla oli lesken oikeutta rajoittava avioehto, leskelle antaa vain käyttöoikeus asuntoon ja asuntoirtoimistoon.

*SAK* toteaa ehdotuksen vallintaoikeuteen siirtymisestä olevan hyväksyttävä, mutta edellyttävän rintaperillisten oikeussuojakeinojen parantamista. Aikoessaan luovuttaa vallintaoikeudella saamaansa omaisuutta lesken tulisi antaa oikeustoimesta rintaperillisille tarvittavat tiedot. Rintaperillisillä tulisi tämän jälkeen olla nopea ja kustannustehokas tapa reagoida mahdollisia väärinkäytöksiä vastaan.

#### c) Uudistuksen vaikutuksia perintöveroon korostavat näkemykset

*VM, Verohallitus ja Veronmaksajain keskusliitto* eivät ota kantaa siihen, olisiko asianmukaista, että leskelle annettaisiin vallintaoikeus käyttöoikeuden sijasta. Sitä vastoin ne kiinnittävät huomiota uudistuksen verovaikutuksiin.

*VM* toteaa, että perintö- ja lahjaverolain 8.2 §:n mukaan aviopuoliso ei ole velvollinen suorittamaan veroa oikeudesta pitää asunto hallinnassaan. Kaavailtu nykyistä laajempi vallintaoikeus johtaisi sitä vastoin nykyisten säännösten mukaan puolison verottamiseen. *VM:n* käsityksen mukaan puolison perintöoikeuden kohdalla tehtävät ratkaisut liittyvät siinä määrin puolison perintöverotukseen, että mahdollisia perintökaaren muutoksia on tältä osin arvioitava yhteistyössä *VM:n* kanssa.

*Verohallitus* toteaa, että perimysjärjestyksen muuttaminen jonkun omaisuuserän – asunnon ja asuntoirtoimiston – osalta ja edelleen sen osittainen tai kokonaan vapauttaminen verosta saattaisi johtaa monessa pesässä monimutkaisiin varallisuusjärjestelyihin, joiden osalta myös verotus olisi vain poikkeuksellisesti näytöltään selvää ja riidatonta. Jos lainsäätäjät kuitenkin näkisi aiheelliseksi lisätä lesken erikoiskohtelua perintöverotuksessa nykyisestäään, voitaisiin nykyistä puoliso vähennyistä korottaa esimerkiksi 50 000 euroon tai muuhun sopivaan määrään, jos lesken saamaan perintöön sisältyisi po. varallisuutta.

*Veronmaksajain Keskusliitto* toteaa, että nykyisten perintöverosäännösten mukaan vallintaoikeuden saavan lesken tulisi maksaa saannostaan perintövero. Lesken kuoleman jälkeen perilliset maksaisivat perintöveron sekä lesken että ensiksi kuolleen puolison omistusuosuudesta asuntoon. Perintöveroa maksettaisiin siten normaalisti puolitoistakertaisesti nykyiseen verrattuna. Lisäksi perilliset maksaisivat ensiksi kuolleen osuudesta nykyistä huomattavasti suuremman perintöveron. Ainoa verotuksellinen etu olisi, että perilliset eivät joutuisi maksamaan perintöveroa ennen kuin he saavat asunnon todella haltuunsa.

d) Näkemykset, joissa käyttöoikeussäätelyn kehittämistä pidetään vallintaoikeutta parempana ratkaisuna

Nykyisen käyttöoikeussäätelyn kehittämistä pitivät vallintaoikeuden antamista parempana ratkaisuna *KES, MMM, Turun KO, Espoon oikeusaputoimisto, Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto, Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä, Asianajotoimisto Sandström & Koulu ja Asianajotoimisto Leena Kankainen*. Näkemykset perustuivat useassa tapauksessa siihen, että vallintaoikeuden antaminen leskelle saattaa liiallisesti parantaa lesken asemaa, jolloin rintaperillisten asema vastaavasti heikkenee. Myös vallintaoikeuden antamiseen liittyviä verovaiikutuksia pidettiin epäedullisina.

*KES* katsoo, että lesken ja perittävän rintaperillisten välisten oikeussuhteiden muuttamisessa tulee edetä pienin askelin. Se katsoo, että mahdollisuus asunnon vaihtamiseen perustellusta syystä tuomioistuimen luvalla antaa leskelle riittävän oikeus-suojan suhteessa perittävän rintaperillisiin.

*MMM* arvioi, että vallintaoikeuden vaikutukset saattaisivat muodostua hyvin erilaisiksi siitä riippuen, sijaitseeko asunto maaseudulla vaiko kaupungissa.

*Turun KO* katsoo, että lesken asemaa tulisi ensisijaisesti parantaa nykyisen järjestelmän aukkoja ja epäkohtia paikkaamalla. Jos lesken käyttöoikeus muutetaan vallintaoikeudeksi, se jossakin määrin sattumanvarainen seikka, kuuluuko lesken omaisuuteen hänen kodikseen sopiva asunto, voi saada huomattavan merkityksen lesken koko varallisuusaseman kannalta. Lesken joutuessa laitoshoitoon vallintaoikeus saattaisi myös merkitä perillisille jäävän osuuden huomattavaa pienentymistä tai jopa häviämistä.

*Espoon oikeusaputoimisto* pitää vallintaoikeuden antamista leskelle liiallisena toimenpiteenä. Käyttöoikeusjärjestelmää olisi kehitettävä niin, että tuomioistuin voisi antaa leskelle luvan myydä asunnon. Leskelle tulisi antaa myös osakkaan oikeus siihen asti, kunnes oikeudesta asuntoon on lainvoimaisesti päätetty.

*Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta* toteaa, että vallintaoikeuden antaminen leskelle parantaisi lesken asemaa, mutta voisi samalla huomattavasti heikentää rintaperillisten asemaa. Lesken vallintaoikeus ei käyttöoikeuden tavoin ole suojattu lesken velkojia vastaan, joten velkaisen lesken asemaa tulisi rasittamaan asunnon menettämisen uhka. Leskelle annettu disponointivalta olisi lisäksi omiaan lisäämään jännitteitä lesken ja ensiksi kuolleen puolison rintaperillisten välillä. Asumisen suoja tulisi siten vastaisuudessakin rakentaa käyttöoikeuden varaan. Les-

ken asumissuojaa voitaisiin parantaa siten, että tuomioistuin voisi antaa perustellusta syystä leskelle asunnon myyntiluvan. Sen ohella tarvittaisiin säännöksiä siitä, millä tavoin määräytyy lesken oikeus päättää myynnistä kertyneistä varoista. Lisäksi tarvittaisiin nimenomainen säännös siitä, missä menettelyssä lesken asumisoikeutta koskeva ratkaisu on tehtävä.

*Suomen Asianajajaliitto* katsoo, että asunnon ja asuntoirtaimiston käyttöoikeus antaa leskelle useimmiten riittävän perusturvan, jota puoliset voivat testamentin tekemällä laajentaa. On kuitenkin tarpeen selvittää, voitaisiinko leskelle antaa tuomioistuimen luvalla oikeus myydä käyttöoikeuden alainen asunto, jos se on lesken muuttuneen elämäntilanteen vuoksi tarpeen.

*Suomen Lakimiesliitto* korostaa, että on olemassa erilaisia perimystilanteita ja niissä erilaisia sääntelytarpeita. Jos leski on nuorehko ja lapset alaikäisiä, lasten tarpeiden tulisi olla ensisijaisia. Jos leski on vanhahko ja lapset aikuisia, lesken asemaa voidaan parantaa, mutta rintaperillisten oikeudet ottaen. Toimivin tapa saattaa olla lesken hallintaoikeus asuntoon ja asuntoirtaimistoon sekä mahdollisuus myydä asunto tuomioistuimen luvalla asunnon vaihtamiseksi.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* ei pidä parhaana tapana asunnon vallintaoikeuden antamista leskelle, vaan katsoo nykysääntelyn parantamisen riittävän. Kansalaisten yleisessä tiedossa on, ettei leski saa omistusoikeutta viimeiseen yhteiseen asuntoon. Jos sitä halutaan, se voidaan toteuttaa testamentilla. Lesken asemaa olisi parannettava antamalla hänelle oikeus myydä asunto perillisten vastustuksesta huolimatta. Edellytysten tulisi olla niin väljät, että luvan saaminen olisi pääsääntö. Myyntiluvan vaihtoehtona perillisille voitaisiin antaa mahdollisuus ostaa lesken käyttöön hänen tarpeisiinsa sopiva asunto. Käyttöoikeuden sisältöä olisi täsmennettävä mm. siltä osin kuin on kysymys rahoitusvastikkeita ja korjauskustannuksia koskevan vastuun jakautumisesta lesken ja perillisten kesken. Sitä vastoin asunto-irtaimiston osalta olisi tarkoituksenmukaista antaa leskelle vallintaoikeus.

*Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä* toteaa, että nykyinen sääntely on osoittautunut valtaosin riittäväksi käytännön elämässä. Sääntelyä olisi kuitenkin täsmennettävä erityisesti asuntoon liittyvien kulujen maksamisen osalta. Vastuun kuluista tulisi pääsääntöisesti kuulua leskelle. Tämä turvaisi myös lesken asemaa; jos vastuu esim. rahoitusvastikkeista kuuluu omistajille, nämä pystyvät laiminlyömällä vastuunsa hädättämään lesken. Ajatus, että leskelle annettaisiin pesänjakajan tai käräjäoikeuden luvalla oikeus kohtuullisuusperusteilla vaihtaa asuntoa, on kannatettava, vaikka onkin ollut helpohkoa saada perilliset hyväksymään asunnon vaihto.

*Asianajotoimisto Sandström & Koulu* katsoo, että käyttöoikeuden saaneelle leskelle tulisi antaa oikeus asunnon vaihtoon ja uuden asunnon hankintaan samojen omistajien nimiin.

*Asianajotoimisto Leena Kankainen* katsoo, että vallintaoikeuden antaminen leskelle aiheuttaisi veroseuraamuksia, joiden vuoksi oikeus saattaisi usein jäädä käyttämättä. Tätä parempi ratkaisu on nykyisen sääntelyn kehittäminen työryhmän ehdottamalla tavalla. Leskellä tulisi olla mahdollisuus muuttaa esimerkiksi palvelutaloon

tai lähemmäksi toisella paikkakunnalla asuvia lapsia. Työryhmän ehdotus tuomioistuimelta saatavasta myyntiluvasta on siten kannatettava.

### **Asuntoa koskevien oikeuksien saamisedellytysten täsmentäminen**

Työryhmä ehdotti täsmennettäväksi edellytyksiä, joilla leski voisi saada asunnon käyttöönsä. Edellytykset jaettiin mietinnössä asuntoa koskeviin, lesken varallisuutta koskeviin, lesken epälojaaliin menettelyyn liittyviin, muihin leskeä koskeviin ja rintaperillisen tarpeisiin liittyviin. Työryhmä ehdotti myös, että lakiin otettaisiin säännös siitä, voiko puoliso puolisonsa eläessä etukäteen luopua oikeudestaan saada asunto käyttöönsä. Oikeuksien saamisedellytysten täsmentämistä ei vastustettu, mutta ehdotuksia kommentoitiin melko niukasti.

*Rovaniemen oikeusaputoimisto* katsoo, että olisi selvitettävä lesken asumisoikeuden rajoittamista tilanteissa, joissa leskellä on varoja hankkia itselleen oma asunto. Työryhmän esimerkeissä osoitetuissa tilanteissa lesken asumisoikeus kohtelee rintaperillisiä epäoikeudenmukaisesti. Perusteiksi evätä leskeltä asumisoikeus sopivat osituksen sovittelussa huomioon otettavat perusteet, esimerkiksi lyhyt lapsettomaksi jäänyt avioliitto ja perittävältä jäänyt muualla asuva erikantainen rintaperillinen. Lapsen elatuksen estyminen lesken asumisoikeuden vuoksi olisi kohtuutonta.

*Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta* katsoo, että nykyinen lesken käyttöoikeuden edellytysten sääntely on kaavamainen. Se pitää jatkokehittelyn arvoisena työryhmän ajatusta, että asumisoikeuden saaminen asetetaan riippumaan tarveharkinnasta. Asumisoikeuden epäämistä puoltavaksi argumentiksi olisi otettava myös se, että perittävän ja lesken parisuhde on kestänyt hyvin lyhyen ajan. Se pitää hyväksyttävänä myös työryhmän ehdotusta, että leskeltä voitaisiin väärinkäytöstilanteissa evätä asumisoikeus.

*Alzheimer-Keskusliitto* kannattaa työryhmän ehdotuksia käyttöoikeuden edellytysten täsmentämisestä siten, ettei lopputulos tavanomaisista poikkeavissa tilanteissa muodostu jonkun osapuolen kannalta kohtuuttomaksi.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* esittää lesken aseman parantamista siten, että hänelle annetaan ehdoton oikeus jäädä asumaan puolisoiden viimeiseen yhteiseen asuntoon omasta tai perillisen varallisuusoloista riippumatta. Se yhtyy mietinnön ajatuksiin siinä, että olisi harkittava sääntelyä, joka osoittaisi, ettei leskellä ole asumisoikeutta, jos hän on tahallisella rikollisella teolla aiheuttanut puolisonsa kuoleman tai jos olisi peruste lesken tekemiselle perinnöttömäksi. Lesken suoja huomioon ottaen ei ole tarpeellista säätää oikeudesta etukäteen luopua vallinta- tai käyttöoikeudesta.

*Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä* kannattaa sitä, että asumisoikeuden myöntämisedellytyksissä olisi harkinnanvaraisuutta. Pesänjakajan tulisi voida päättää asiasta kokonaiskohtuullisuus huomioon ottaen. Käytännössä esiintyy mietinnössä mainittuja tilanteita, joissa varakkaan lesken varallisuuteen ei sisälly asuntoa, mutta asunto muodostaa perittävän ainoan varallisuuden.

*Asianajotoimisto Leena Kankainen* kannattaa sen selvittämistä, tulisiko asumisoikeuden saamiselle asettaa lesken varakkuuden huomioon ottavia ehtoja.



## **Lesken asumisoikeuden seurannaisvaikutusten nykyistä tarkempi sääntely**

Työryhmä ehdotti, että leskelle annettavan asumisoikeuden seurannaisvaikutukset säänneltäisiin nykyistä tarkemmin. Säänneltävät kysymykset koskevat käyttöoikeuden huomioon ottamista lesken ja rintaperillisen välisessä osituksessa, lesken ja hänen uuden puolisonsa välisessä osituksessa sekä laskettaessa rintaperillisen lakiosan suuruutta. Työryhmä ehdotti harkittavaksi myös, että lesken osakasasemaa jäämistössä laajennetaan nykyisestä. Näitä ehdotuksia ei vastustettu, mutta niitä kommentoi vain muutama lausunnonantaja.

*Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta* toteaa, ettei nykyisestä laista käy selvästi ilmi, millaisessa menettelyssä lesken asumissuojaa koskeva ratkaisu olisi tehtävä. Kysymys on yleensä tarkoituksenmukaisinta ratkaista lesken ja perillisten välillä tehtävän osituksen tai omaisuuden erottelun yhteydessä. Tästä olisi otettava lakiin nimenomainen maininta. Tiedekunta pitää kritiikille alttiina sitä, että lesken osakkuusasema kuolinpesän hallinnossa määräytyy nykyisin suurelta osin puolisoiden aviovarallisuussuhteiden mukaan. Jos puolisoilla ei ollut avio-oikeutta toistensa omaisuuteen, leski jää yleensä osakkaiden piiriin ulkopuolelle, mikä on ongelma, sillä leskellä voi olla avio-oikeuden puuttumisesta huolimatta kuolinpesässä merkittäviä taloudellisia etuja valvottavanaan. Olisi harkittava luopumista siitä, että lesken osakkuus on sidottu avio-oikeuteen. Lakia voitaisiin muuttaa siten, että eloonjäänyt puoliso olisi aina kuolinpesän osakas yhdessä perillisten ja yleisjälkijääjien kanssa.

*Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta* pitää suotavina muutoksina mietinnössä esitettyä lesken käyttöoikeuden pääomitetun arvon huomioon ottamista osituksessa ja rintaperillisten lakiosia laskettaessa. Näin estettäisiin etujen kumuloitumista leskelle ja vahvistettaisiin perintöoikeuden järjestelmässä jo omaksuttu lesken käyttöoikeuden etusijainen asema myös lakiosaperilliseen nähden eikä pelkästään testamentin saajaan nähden, kuten nykyisin. Tiedekunta toteaa, että lesken käyttöoikeuden turvaamiseksi olisi perusteltua laajentaa lesken osakkuutta ensiksi kuolleen kuolinpesässä siihen asti, kunnes lesken oikeudesta asuntoon on lainvoimaisesti päätetty.

*SAK* toteaa, että leskelle menevän asumisoikeuden arvo tulisi voida vähentää jäämistön arvosta ennen ositusta.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen* Asianajotoimisto katsoo, että työryhmän huomiot lesken asumisoikeuden seurannaisvaikutuksista ovat perusteltuja riippumatta siitä, muutetaanko lesken käyttöoikeus vallintaoikeudeksi vai turvataanko lesken asema vastaisuudessakin käyttöoikeudella.

## **Lesken nk. jakamattomuussuojan korvaaminen oikeudella jakamattoman kuolinpesän tuottoon**

Perintökaaren 3:1a.1:n mukaan eloon jäänyt puoliso saa pitää kuolleen puolison jäämistön jakamattomana hallinnassaan, jollei rintaperillisen jakovaatimuksesta tai perittävän tekemästä testamentista muuta johdu. Työryhmä ehdotti harkittavaksi tämän säännöksen korvaamista sääntelyllä, joka antaa leskelle oikeuden jäämistön

tuottoon, kunnes jakovaatimus esitetään. Tietyn rauhoitus- ja selvittelyajan kestäessä leskellä olisi kuitenkin oikeus jäämistön tuottoon jakovaatimuksen esittämisestä riippumatta. Ehdotukseen kantaa ottaneista lausunnonantajista valtaosa kannatti ehdotusta.

*Oulun KO* katsoo, että ehdotettu muutos voisi aiheuttaa ihmisille epävarmuutta siitä, miten pesän ollessa jakamattomana menetellään esimerkiksi perittävän omistaman auton suhteen, joka usein on lesken käytössä.

*Espoon oikeusaputoimisto* pitää työryhmän ehdotusta oikeana, vaikkakin säännöksen kirjoittaminen näkyviin voi jonkin verran provosoida osakkaita jakovaatimuksen esittämiseen varsinkin silloin, kun puolisoilla on muitakin kuin yhteisiä lapsia.

*Rovaniemen oikeusaputoimisto* pitää ehdotusta perusteltuna. Työryhmän ehdottama rauhoitus- tai selvittelyaika, jonka kestäessä leskellä olisi oikeus tuottoon jakovaatimuksesta riippumatta, antaa leskelle kohtuullisen asioiden järjestelyajan.

*Tampereenseudun oikeusaputoimistoja Suomen oikeusapulakimiehet* pitävät työryhmän ehdotusta hyvänä ja selkeänä.

*MTK* pitää työryhmän ehdotusta tarpeellisena. Se toteaa ehdotetun selvittelyajan osalta, että pesissä, jotka muodostuvat pääosin yritysvarallisuudesta, ei ole mahdollista tarpeetonta vahinkoa aiheuttamatta ryhtyä pikaisiin jakotoimiin, vaan on otettava huomioon tilikauden luonnollinen rytmi satokausineen, tukiehtoineen yms.

*Suomen Pankkiyhdistys* toteaa, että tuoton määrittelyminen ja erottaminen pääomasta on usein erilaisissa rahoitusinstrumenteissa hankalaa. Yksityisasiakkaiden rahasto-osuudet ovat yleensä niin sanottuja kasvuosuuksia, joissa erillistä tuottoa ei makseta, vaan tuotto muodostuu pelkästä arvonnoususta. Nämä ongelmat on tunnistettava ja koetettava ratkaista. Erityisen tärkeää on, etteivät pankit joudu tulkitsemaan tuottoa koskevia säännöksiä mahdollisissa kuolinpesän osakkaiden ja lesken riidoissa.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimistoja Asianajotoimisto Leena Kankainen* kannattavat työryhmän esitystä lesken oikeudesta tuottoon jakovaatimuksen esittämiseen asti.

### 3.2. Perittävän kanssa avioliitonomaisessa suhteessa eläneen tai tällaiseen rinnastuvan läheisen asema

#### Työryhmän ehdotus:

- Perittävän avopuolison ja siihen rinnastuvan henkilön asemaa on tarpeen parantaa antamalla hänelle oikeus saada avustusta jäämistöstä.
- Työhyvitystä koskeva säännös olisi ulotettava koskemaan tilanteita, joissa perittävän avopuoliso tai siihen rinnastuva henkilö on avustanut perittävää ilman kohtuullista korvausta.
- Avustuksen tarkoituksena olisi pehmentää taloudellista muutosta, joka kohtaa perhettä perittävän kuollessa.
- Avustuksen saaminen olisi harkinnanvaraista ja koskisi lähinnä tilanteita, joissa osapuolilla oli yhteinen talous, suhde oli kestänyt pitkään tai siitä oli syntynyt yhteinen lapsi.
- Avustuksen suuruus olisi harkinnanvarainen, ja sillä turvattaisiin erityisesti asumisen jatkuvuutta ja yhteisen kodin säilymistä esimerkiksi antamalla eloon jääneelle määräaikainen käyttöoikeus perittävän asuntoon.
- Työryhmä ehdottaa myös, että avustusten laskemistapa perintökaaren 8 luvussa yhdenmukaistetaan.
- Ehdotetut muutokset koskisivat myös tilanteita, joissa samaa sukupuolta olevien rekisteröimätön parisuhde purkautuu toisen kuoleman vuoksi.

#### Lausunnonantajien kannanotot:

##### **Harkinnanvaraisen avustuksen antaminen avopuolisolle ja siihen rinnastuvalle henkilölle**

Työryhmän ehdotusta kannattavat *KES, Oulun KO, Turun KO, Raahen maistraatti, Espoon oikeusaputoimisto, Kemin oikeusaputoimisto, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, SAK, Alzheimer-Keskusliitto, Elatusvelvollisten liitto, Suomen Asianajajaliitto, Kirkkohallitus, Varatuomari Marjo Kukkonen Asianajotoimisto, Asianajotoimisto Antti Alasentie, Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä, Asianajotoimisto Sandström & Koulu ja Asianajotoimisto Leena Kankainen.*

*SDP* toteaa, ettei avopuolisoiden avustusta koskevien ehdotusten tulisi monimutkaistaa nykyistä järjestelmää.

*KD* vastustaa avustusoikeuden antamista avopuolisolle. Sääntelystä tulisi niin epämääräinen ja harkinnanvarainen, että se aiheuttaisi paljon oikeusjuttuja. Kun lainsäädännössä on mahdollisuus avioliiton solmimiseen, parisuhteen rekisteröintiin ja testamenttiin, ei tällaista muutosta tarvita.

*Joensuun KO:n* mukaan lakiin ei tule sisällyttää avopuolisoa koskevia avustussääntöksiä muutoin kuin laajentamalla ns. työhyvityssäännös koskemaan näitä tilanteita.

*Kotkan KO:n* mukaan avoliittoon voidaan liittää oikeusvaikutuksia vain, jos avoliitto rekisteröidään.

*Tampereen KO* ei pidä avustusjärjestelmää kannatettavana ja toteaa, ettei se voi olla ainakaan ainoa tapa saada omaisuutta avopuolison jäämistöstä.

*Lahden maistraatin* mukaan avustusoikeus voitaisiin antaa vain avopuolisille, joilla on yhteinen lapsi.

*Suomen Lakimiesliitto* huomauttaa, että pesästä avopuolisolle annettava avustuskin saattaa loukata perittävän tahtoa.

*Kirkkohallitus* korostaa, että oikeuden avustukseen tulisi ulottua myös esimerkiksi kahden sisaruksen jakamaan yhteiseen talouteen.

*Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä* katsoo, että avustuksen antaminen voisi olla kohtuullista paitsi työryhmän mainitsemissa pitkään kestäneissä avosuhteissa, myös lyhyemmänkin yhteiselämän jälkeen, kun on hankittu yhteinen koti ja toinen kuolee yllättäen.

### **Ajatus, ettei avopuolisolle tai siihen rinnastuvalle henkilölle voida antaa perintöoikeutta**

Työryhmän ajatuksen hyväksyivät nimenomaisesti *VIHR, Joensuun KO, Kotkan KO, Oulun KO, Tampereen KO, Turun KO, Lahden maistraatti, Elatusvelvollisten Liitto, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto, Kirkkohallitus, Suomen oikeusapulakimiehet, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto, Asianajotoimisto Antti Alasentie, Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä, Asianajotoimisto Sandström & Koulu ja Asianajotoimisto Leena Kankainen.*

VAS toteaa, että avopuolisoiden saattaminen perintöoikeuden suhteen samaan asemaan aviopuolisoiden kanssa tulisi olla pääasiallinen uudistuksen lähtökohta. Se toteaa toisaalta, että asiaan liittyy kiistatta niitä ongelmia, joita työryhmä on mietinnössään pohtinut.

*Tampereen KO* katsoo, että olisi kehitettävä oikeustoimi, jonka tekemällä avopuolisot tai rekisteröimättömässä parisuhteessa elävät henkilöt voisivat niin halutessaan sopia keskinäisestä perintöoikeudesta ja päästä verotuksellisesti samaan asemaan aviopuolisoiden kanssa..

*Turun KO* toteaa, ettei perintöoikeuden antaminen avopuolisolle liene perusteltua. Jos se kuitenkin halutaan antaa, se täytynee kytkeä parisuhteen rekisteröintiin.

*Raahen maistraatti* ehdottaa harkittavaksi mallia, jossa henkilöt voisivat maistraatissa rekisteröidä yhteiselämänsä. Rekisteröintiin liittyisi erikseen säädetyt joko pakolliset tai osapuolten valitsevat oikeusvaikutukset. Jos tämä harkitaan tarpeetto-

maksi, toinen tapa on yksinkertaistaa avioliiton solmimista rekisteröintityyppiseksi toimitukseksi ja sillä tavoin kasvattaa avioliiton suosiota.

*Kemin oikeusaputoimisto* kannattaa mahdollisuutta rekisteröityä perintöoikeuden saamiseksi ja saada näin verotuksessa sama asema kuin aviopuolisoilla.

### **Työhyvityssäännöksen laajentaminen koskemaan avopuolison tai siihen rinnastuvan oikeutta työhyvitykseen**

Työryhmän ehdotuksen hyväksyivät nimenomaisesti *KES, VIHR, Joensuun KO, Oulun KO, Turun KO, Kemin oikeusaputoimisto, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Alzheimer-Keskusliitto ja Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto*. Ehdotusta ei nimenomaisesti vastustettu.

### **Avustusten laskentaperusteiden yhdenmukaistaminen**

Työryhmän ehdotuksen hyväksyivät nimenomaisesti *Turun KO, Kemin oikeusaputoimisto, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Alzheimer-Keskusliitto, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto ja Asianajotoimisto Leena Kankainen*. Ehdotusta ei nimenomaisesti vastustettu.

### **Avopuolison ja siihen rinnastuvan henkilön asemaan liittyvät verokysymykset**

Aviopuolison ja avopuolison toisistaan poikkeavaa verokohtelua pitävät ongelmana *VIHR, Tampereen KO, Turun KO, Espoon oikeusaputoimisto, Kemin oikeusaputoimisto, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Veronmaksajain Keskusliitto ja Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä*.

*Veronmaksajain Keskusliitto* katsoo, että kolmas perintöveroluokka olisi poistettava.

*VM* katsoo, että avopuolison käsite ei ole oikeudellisesti yksiselitteinen, mitä on edellytettävä perintö- ja lahjaverolain 11 §:n mukaisen luokkajaon perusteilta. Sen mielestä ei ole perusteita jatkossakaan rinnastaa perintöverotuksessa avopuolisoita aviopuolisoisiin muissa kuin nykyisissä tapauksissa.

*Verohallitus* toteaa, että verotukselliset oikeusvaikutukset joudutaan verotuksen massatoiminnon luonteen vuoksi kytkemään helposti selvitettäviin tosiseikkoihin. Sen käsityksen mukaan perintö- ja lahjaverolain säännösten muuttaminen nykyisestään ei olisi perusteltua. Samaan on päädytty lausunnon liitteeksi otetussa Uudenmaan veroviraston lausunnossa.

### 3.3. Rintaperillisten lakiosa

#### Työryhmän ehdotus:

- Lakiosaoikeutta on tarpeen maltillisesti rajoittaa.
- Lakiosaoikeuden rajoittamiseen on olemassa erilaisia keinoja:
  - Pienennetään suhteellista lakiosaa
  - Säädetään lakiosalle enimmäissuuruus
  - Rajoitetaan perittävän antamien lahjojen huomioon ottamista lakiosaa laskettaessa
  - Rajoitetaan lahjan saajan velvollisuutta täydentää lakiosaa
- Työryhmä ei esitä suositusta siitä, mitä keinoja olisi käytettävä. Suurinta muutosta nykytilaan merkitsisi suhteellisen lakiosan pienentäminen. Vähäisin muutos olisi puolestaan se, että rajoitettaisiin nk. suosiolahjojen huomioon ottamista lakiosaa ja lakiosan täydennysvelvollisuutta koskevissa säännöksissä.
- Lakiosaoikeudella on yhä tärkeä merkitys silloin, kun lakiosaperillisenä on perittävän alaikäinen lapsi. Jos päädytään pienentämään suhteellista lakiosaa, on huolehdittava siitä, ettei alaikäisen perintöoikeudellinen asema heikenny nykyisestä.

#### Lausunnonantajien kannanotot:

##### **Suhteellisen tai arvomääräisen lakiosaoikeuden pienentäminen**

Lausunnonantajista ajatusta vastustavat tai nimenomaisesti ilmaisevat varauksellisen suhtautumisensa *SDP, KES, VAS, VIHR, KD, SFP, Joensuun KO, Kotkan KO, Tampereen KO, Turun KO, Lahden maistraatti, Espoon oikeusaputoimisto, Kemin oikeusaputoimisto, SAK ja Kirkkohallitus*. Lisäksi usean vähäisempiä muutoksia puoltaneen lausunnonantajan kanta täytynee ymmärtää niin, ettei suhteellisen lakiosaoikeuden pienentäminen ole aiheellista. Suhteellisen lakiosan säilyttämistä nykyisellään perustellaan mm. sillä, että se vastaa ihmisten oikeustajua, edistää rintaperillisten tasa-arvoista kohtelua ja vaikeuttaa perittävän aikaisemmasta avioliitosta olevien lasten ja vammaisten lasten aseman heikentämistä ja että lakiosasta ei ole käytännössä aiheutunut ongelmia. Korostetaan myös sitä, että lakiosaoikeutta ei voida arvioida pelkästään taloudellisesta näkökulmasta, koska siihen sisältyy perheiden sisäisiin suhteisiin vaikuttavana normina runsaasti tunnelatausta. *SFP* toteaa, että suhteellisen lakiosan pienentäminen on asetettava etusijalle verrattuna vaihtoehtoon, jossa rajoitetaan suosiolahjan huomioon ottamista. Nykyiset lakiosasäännökset ovat *SFP*:n mukaan johtaneet ei-toivottuun pääoman siirtymiseen maaseudulta kaupunkeihin. Lakiosaa koskevat säännökset ovat *SFP*:n mukaan kuitenkin niin perustavanlaatuisia perimysjärjestelmässä, että työryhmän argumentit nykyistä suuremman vapauden antamisesta perittävälle eivät yksinään riitä rintaperillisten suhteellisen lakiosan pienentämiseen.

Suhteellisen lakiosan pienentämistä kannattavat *Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto*, *Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä*, *Asianajotoimisto Sandström & Koulu ja Asianajotoimisto Leena Kankainen*. *Tampereenseudun oikeusaputoimisto* lausuu, että toimistossa on asiasta kaksi kantaa, joista toisen mukaan lakiosaoikeuden suuruutta voidaan maltillisesti rajoittaa. *Elatusvelvollisten liitto* katsoo, että lakiosaoikeudelle voitaisiin säätää harkinnanvarainen katto.

*MTK* kannattaa ajatusta lakiosaoikeuden maltillisesta rajoittamisesta ottamatta kantaa rajoittamiskeinoihin.

*STM* toteaa, että olisi ollut syytä selvittää, miten perittävän ratkaisuvallan kasvattaminen lakiosaa pienentämällä vaikuttaisi eri sukupuolta olevien perittävien ja perijöiden asemaan.

### **Lakiosaoikeuden rajoittaminen rajoittamalla perittävän antamien lahjojen huomioon ottamista**

Ajatusta, että nk. suosiolahjan huomioon ottamisesta lakiosaa laskettaessa voitaisiin luopua tai ainakin rajoittaa sen huomioon ottaminen tietyinä määräaikana ennen kuolemaa annettuihin lahjoihin, kannattavat *KES*, *MMM*, *KTM*, *Joensuun KO*, *Oulun KO*, *Turun KO*, *Lahden maistraatti*, *Kemin oikeusaputoimisto*, *Tampereenseudun oikeusaputoimisto*, *Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta*, *Alzheimer-Keskusliitto*, *Suomen Asianajajaliitto*, *Suomen Yrittäjät*, *Kirkkohallitus*, *Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto*, *Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä ja Asianajotoimisto Leena Kankainen*.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* katsoo, että lahjoista olisi lakiosaa laskettaessa otettava huomioon vain ennakkoperinnöt.

*Asianajotoimisto Juhani Kyläkallio* katsoo, että perittävän antamat lahjat olisi lakiosaa laskettaessa otettava huomioon vain silloin, kun perittävä todella merkittäväillä oikeustoimilla aiheuttaa sen, että rintaperillisen lakiosa olennaisesti vähenee.

*Rovaniemen oikeusaputoimisto* katsoo, ettei suosiolahjan huomioon ottamiselle tulisi asettaa kiinteää aikarajaa, vaan aikarajan tulisi määräytyä kohtuullisuuden perusteella.

*Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta* katsoo, että myös testamenttiin rinnastuvien lahjojen huomioon ottamiselle voitaisiin asettaa aikaraja.

*Tampereen KO* katsoo, ettei tarvetta lakiosasäännösten muuttamiseen ole. Jos sitä kuitenkin lähdetään muuttamaan, sen tulisi tapahtua puuttamalla jäämistön arvoon lisättäviin omaisuuseriin.

*Suomen Lakimiesliitto* toteaa, että lakiosajärjestelmän muuttaminen on poliittinen kysymys, johon se ei ota kantaa. Jos lakiosajärjestelmä nykyisessä tai rajoitetussa muodossaan säilytetään, se edellyttää myös suosiolahjaa koskevan sääntelyn säilyttämistä.

*SFP* suhtautuu hyvin epäilevästi ajatukseen, jonka mukaan perittävä voisi eläessään suosia yhtä rintaperillistä. Rintaperillisten yhdenvertaisuutta on tuettava. Nykyisenä murroskautena on ongelmallista muuttaa lakia. Nk. uusperheistä suurin osa ei ole vielä joutunut kokemaan perinnönjakoa.

### **Lakiosan täydennysvelvollisuuden rajoittaminen**

Ajatusta, ettei suosiolahjan perusteella tulisi olla lakiosan täydennysvelvollisuutta, kannattavat *Kemin oikeusaputoimisto ja Alzheimer-Keskusliitto*.

*Asianajotoimisto Sandström & Koulu* katsoo, että lakiosan täydennyskanteesta voitaisiin kokonaan luopua. Tämä tarkoittaisi sitä, että perittävän kuollessa jäljellä olevat varat jaettaisiin niille, jotka eivät ole saaneet lahjoja vainajan elinaikana.

*VIHR* katsoo, että lakiosan täydentämisestä suosiolahjan perusteella voidaan luopua, jos lakiosan täydentäminen saattaisi lahjan saajan kohtuuttomaan asemaan. Päätös lakiosan täydentämisestä luopumisesta tulisi ehdä tapauskohtaisen kokonaisuusharkinnan perusteella.

KD, MMM, KTM ja Turun KO katsovat, että suosiolahjan antamiseen perustuvasta lakiosan täydentämisestä voidaan harkita luovuttavaksi.

### **3.4. Testamentti**

#### **Työryhmän ehdotus:**

- Testamentin tekijän käytettävissä olevia vaihtoehtoja lisätään ottamalla käyttöön mahdollisuus tehdä testamentti maistraatissa.
- Testamenttia peruutettaessa käytettävissä olevia vaihtoehtoja lisätään tekemällä mahdolliseksi testamentin peruuttaminen maistraatissa.
- Häätilatestamentin muotovaatimusta olisi muutettava niin, että testamentin ei enää tarvitsisi olla omakätisesti laadittu.
- Testamentin todistajan alaikäraja nostetaan 18 vuoteen.
- Säädetään todistajan esteellisyydestä tapauksissa, joissa testamentti on tehty oikeushenkilön hyväksi.
- Luodaan valtakunnallinen testamenttirekisteri ja mahdollisuus tallettaa testamentti maistraattiin.
- Säädetään permutaatiosta, toisin sanoen mahdollisuudesta päättää, ettei toteuttamiskelvotonta, hyödytöntä tai testamentin tekijän tarkoitusten vastaiseksi käynnyttä testamentin määräystä ole noudatettava.

#### **Lausunnonantajien kannanotot:**

#### **Mahdollisuus tehdä ja peruuttaa testamentti maistraatissa**

Työryhmän ehdotusta kannattavat *KES, VAS, KD, SFP, SM, MMM, Oulun KO, Tampereen KO, Turun KO, Helsingin maistraatti, Lahden maistraatti, Raahen*



*maistraatti, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, MTK, SAK, Alzheimer-Keskusliitto, Suomen Lakimiesliitto, Suomen Pankkiyhdistys, Kirkkohallitus ja Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä. Joensuun KO pitää työryhmän ehdotuksia oikeansuuntaisina.*

*SM* toteaa, että maistraatteihin on tullut holhoustoimen myötä enemmän lakimiesosaamista ja holhoustoimen tehtäviä hoitaessaan henkikirjoittajat ovat joutuneet pohtimaan asiakkaiden oikeustoimikelpoisuutta. Vaikka julkinen notaari ei ehdotuksen mukaan tutki testamentin sisältöä, käytännössä avioehtojen rekisteröinnin ja kaupanvahvistusten yhteydessä asiakkaita ohjataan enemmän kuin laki edellyttää, jotta selvästi virheellisiä tai puutteellisia asiakirjoja ei rekisteröitäisi, ja asiakkaita ohjataan käyttämään lakimiesapua silloin, kun siihen havaitaan selvästi olevan tarvetta. Notariaattitestamentin mahdollisuus siten pikemminkin lisäisi lakimiesavun käyttämistä kuin vähentäisi sitä.

*Lahden maistraatti* pohtii sitä, miten pitkälle menevää asiakaspalvelua maistraatin tulee hyvään hallintoon kuuluvana antaa. Kysymys on siitä, tuleeko julkisen notaarin puuttua testamentin sisällön tulkinnanvaraisuuksiin tai epäselvyyksiin siten, että niistä huomautetaan asiakkaalle, vai voiko julkinen notaari toimia niin, ettei hän millään tavalla puutu testamentin sisällön epäselvyyksiin. Maistraatin käsityksen mukaan julkisen notaarin ei tulisi puuttua mitenkään testamentin sisältöön, vaikka hän havaitsisikin epäselvyyksiä. Yleisölle olisi tehtävä selväksi, ettei notariaattitestamentin tekeminen vapauta heitä tarkistuttamasta testamentin sisältöä asiantuntijalla varmistaakseen oman tahtonsa toteutumisen. Jos notaari havaitsee, ettei henkilö ole kykenevä tekemään testamenttia, notaarilla tulee olla oikeus kieltäytyä todistamisesta.

*Alzheimer-Keskusliitto* toteaa, että työryhmä ei ole ottanut kantaa siihen, millä tavoin julkisen notaarin tulisi havainnoida testamentin pätevyyteen vaikuttavia seikkoja ja mihin seikkoihin olisi tällöin erityisesti kiinnitettävä huomiota. Olisi selvitettävä, voidaanko notaarin todistukselta vaatia suurempaa yksityiskohtaisuutta kuin nykyiseltä testamentin todistuslauselmalta.

*Suomen Pankkiyhdistys* katsoo, että notariaattitestamentin käyttöönotto saattaisi vähentää testamentin muotovirheitä. Suurin ongelma on kuitenkin testamenttien sisällössä. Testamenttien sanamuodot ovat usein liian tulkinnanvaraisia, kun ne on laadittu ilman lakimiesapua. Yhdistys toivoo, että maistraatit voisivat notariaattitestamenteja vahvistaessaan kehottaa testamentin tekijää harkitsemaan testamentin sisältöä uudestaan, jos sisältö on niin epäselvä, että testamentin tulkitseminen tulee todennäköisesti aiheuttamaan ongelmia.

*Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä* katsoo, että siirtyminen notariaattitestamentin pääasialliseen käyttöön ei voine olla mahdotonta, kun otetaan huomioon, että kaupanvahvistajainstituutio on kiinteistökaupoissa toimiva. Testamentti voitaisiin entiseen tapaan valmistella ja laatia asianajotoimistossa ja myös allekirjoittaa siellä tai esim. vanhuksen luona edellyttäen, että notaarit tekevät kotikäyntejä.

*Lahden maistraatti* katsoo, että maistraatissa tehty testamentti olisi myös peruutettava maistraatissa. *Raahen maistraatti* ehdottaa harkittavaksi, että testamentin tekijä

voisi määritellä itseään sitovasti, millä edellytyksillä hänen tekemänsä ja muuttamansa testamentti voidaan peruuttaa.

Testamentin tekemiseen ja peruuttamiseen maistraatissa suhtautuvat kielteisesti tai epäilevästi *Espoon oikeusaputoimisto*, *Kemin oikeusaputoimisto*, *Rovaniemen oikeusaputoimisto*, *Elatusvelvollisten liitto*, *Suomen Asianajajaliitto*, *Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto*, *Asianajotoimisto Antti Alasentie*, *Asianajotoimisto Sandström & Koulu* ja *Asianajotoimisto Leena Kankainen*.

*Suomen Asianajajaliitto* ja *Kemin oikeusaputoimisto* arvioivat, että notariaattitestamentti vähentää tai ainakin saattaa vähentää oikeudellisen asiantuntemuksen käyttöä testamentteja tehtäessä. Testamentille ajatellun tarkoituksen toteuttamiseksi on tärkeää neuvotella sen sisällöstä lakimiehen kanssa. Suomen Asianajajaliitto katsoo myös, ettei virkamiehen myötävaikutuksella tehtävä testamentti anna takeita sille, että testamentti olisi todella tekijänsä viimeisen tahdon ilmaus. Julkinen notaari ei tutkisi testamentin sisältöä, vaan todistaisi testamentin sen sisältöisenä kuin se tuodaan todistettavaksi. Vaikka taivuttelija ei tulisikaan paikalle notaarin virkahuoneeseen, asiakirja on silti voinut syntyä vieraan tahdon vaikutuksesta. Testamentin tekemistilanteeseen liittyvä oikeudellinen neuvonta on paras keino selvittää testaattorin tahdon aitoperäisyyttä ja pysyvyyttä.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* katsoo, ettei notaaritestamentin käyttöönotto palvele työryhmän esiin nostamia päämääriä. Jos notariaattitestamentteihin siirrytään, on vaarana, että testamenttien laatiminenkin siirtyy asiantuntevilta asianajajilta maistraateille. Testamentin tekeminen ei kuitenkaan ole vähimmäskään määrin viranomaistoimintaa eikä testamenttien todistaminen pelkkää tekniikkaa. Testamentin tekijän ja hänen tahtonsa kirjaavan asianajajan välillä on luottamussuhde. Testamentin tekemiseen vaikuttavia seikkoja ja määräysten sisältöä käydään neuvotteluissa yksityiskohtaisesti läpi. Ilman näitä tietoja maistraatin lakimieskään voi tuskin tulla vakuuttuneeksi testamentin oikeaperäisyydestä. On kuitenkin vaikea uskoa, että ihmiset haluaisivat kertoa tällaisia henkilökohtaisia asioita virkamiehelle, jota salassapitosäännökset eivät koske samassa laajuudessa kuin asianajajaa. Asianajajan tekemässä testamentissa on merkinnät myös testamentin pätevyyteen mahdollisesti vaikuttavista havainnoista. Havainnot merkitään ainakin muistiinpanoihin, joihin merkitään myös muut asianajosalaisuuden piiriin kuuluvat seikat, kuten esimerkiksi peruste testamentin tekemiselle. Jos notariaattitestamentti otetaan käyttöön, tulisi pohtia myös sitä, miten ja mihin julkinen notaari kirjaa testamentin tekoilanteeseen liittyvät havaintonsa, miten muistiinpanot säilytetään, koska niistä saa tietoa jne. Notariaattitestamentin asemesta voimavaroja tulisi suunnata siihen, että oikeusministeriö lisäisi tiedotusta, jossa korostetaan, että perintöoikeuden asiantuntijan apu on tarpeen testamentin oikean sisällön kirjaamiseksi ja lain edellyttämien muotomääräysten täyttymisen varmistamiseksi.

*Asianajotoimisto Antti Alasentie* toteaa, että paikallisilla lakimiehillä on paikallistuntemuksensa perusteella paljon paremmat mahdollisuudet päästä selville testamentin tekijän tarkoituksesta, tahdosta ja oikeustoimikelpoisuudesta kuin maistraatilla, joka saattaa olla sadankin kilometrin päässä.

*Asianajotoimisto Sandström & Koulu* katsoo, että testamentin todistamisesta maistraatissa saattaa muodostua samanlainen muodollinen toimitus kuin kaupanvahvista-

jan käyttämisestä kiinteistön kaupassa. Vain kaikkein karkeimmat painostukset ja oikeustoimikelpoisuuden puuttumiset voidaan todistamistilaisuudessa havaita. Mahdollisuus tehdä testamentti todistuttamalla se maistraatissa saattaa pikemminkin vähentää kuin lisätä paneutumista testamentin laadintaan ja aiheuttaa asiakkaisissa virheellistä luottamusta siihen, että testamentti on asianmukainen ja pätevä. Väestön ikääntyessä olisi tarpeellista pyrkiä siihen, että testamentin laatimisvaiheessa olisi käytettävissä asiantuntemusta.

*Asianajotoimisto Leena Kankainen* toteaa, että maistraatissa tehtävä testamentti ei toisi nykytilanteeseen merkittävää parannusta. Se, että testamentin todistaa notaari, ei poista sitä mahdollisuutta, että se ilmaisee jonkun muun kuin testamentin tekijän tahdon. Notaarin käyttö ei myöskään ole tae testamenttauskelpoisuuden olemassaolosta. Uuden järjestelmän luominen on sen vuoksi tarpeetonta.

### **Hätätilatestamentin muotovaatimus**

Hätätilatestamentin muotovaatimuksen muuttamista ehdotetulla tavalla kannattavat nimenomaisesti *Lahden maistraatti, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Alzheimer-Keskusliitto ja Asianajotoimisto Leena Kankainen*. Ehdotuksen kannattajiksi voitaneen lukea myös *KD, MMM, Joensuun KO, Oulun KO ja Kirkkohallitus*, jotka yksityiskohtiin menemättä ilmoittavat yleisesti kannattavansa työryhmän ehdotuksia.

Muotovaatimuksen muuttamista vastustavat tai siihen suhtautuvat varauksellisesti *Tampereen KO, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, SAK ja Suomen Lakimiesliitto*. Kaksi ensiksi mainittua eivät näe muutokselle käytännön tarvetta. Suomen Lakimiesliitto viittaa lisääntyviin näyttövaikeuksiin. SAK korostaa, että silloin kun on turvauduttu ehdotettuun uudenlaiseen hätätilatestamenttiin, olisi edellytettävä nykyistä enemmän näyttöä hätätilan olemassaolosta.

### **Testamentin todistajan ikärajan nostaminen 18 vuoteen**

Ehdotus sai vain vähän palautetta. Ehdotusta kannattavat nimenomaisesti *Kemin oikeusaputoimisto, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Suomen Lakimiesliitto ja Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto*. *Tampereen KO* lausuu, että nykyinen ikäraja ei ole käytännössä ollut ongelma.

### **Todistajan esteellisyys, kun testamentti on tehty oikeushenkilön hyväksi**

Ehdotus sai vain vähän palautetta. Ehdotusta kannattivat nimenomaisesti *Tampereenseudun oikeusaputoimisto ja Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto*. Ehdotusta ei vastustettu.

### **Valtakunnallisen testamenttirekisterin perustaminen**

Työryhmä katsoi, että olisi luotava valtakunnallinen testamenttirekisteri, jonne testamentti voidaan tekijän niin halutessa tallettaa. Tallettamisella ei olisi oikeusvaikutuksia, vaan se antaisi testamentin tekijälle yhden lisämahdollisuuden varmistaa testamentin löytyminen.

Ehdotusta kannattivat nimenomaisesti *KES, Helsingin maistraatti, Espoon oikeusaputoimisto, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, MTK, Alzheimer-Keskusliitto, Elatusvelvollisten liitto ja Asianajotoimisto Sandström & Koulu.*

*SM, Lahden maistraatti ja Raahen maistraatti* kannattavat rekisteriä, jos sen toteuttamiseen osoitetaan riittävät voimavarat.

*Kotkan KO, Kemin oikeusaputoimisto ja Asianajotoimisto Antti Alasentie* kannattavat testamenttirekisteriä, joka olisi pakollinen. Näin yhdestä paikasta selviäisi, onko tehty testamentti.

*SFP, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Suomen Asianajajaliitto, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto ja Asianajotoimisto Leena Kankainen* pitävät rekisterin perustamista tarpeettomana tai näkevät ajatuksessa ongelmia.

SFP katsoo, että jos on riski siitä, että pieni osa rekisteröidyistä testamenteista ei vastaa testamentin tekijän tahtoa, on parempi olla valitsematta tätä tietä. Tämä vaara on erityisesti olemassa silloin, jos säädetään, että maistraatissa tehty testamentti on peruutettavakin maistraatissa.

*Tampereenseudun oikeusaputoimisto* katsoo, että testamentin löytyminen rekisteristä synnyttää helposti oletaman, että testamentti on edelleen voimassa. Rekisteröinti ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä. Rekisteriin jäävät kumotut testamentit aiheuttaisivat sekaannusta.

*Suomen Asianajajaliitto* toteaa rekisteröintimahdollisuuden rinnastuvan aikaisemmin käytettyyn testamenttien tallettamiseen, jonka suosio jäi vähäiseksi. Se, että testamentti löytyy rekisteristä, ei osoittaisi sen olevan voimassa eikä myöskään testamenttia koskevan tiedon puuttuminen ole osoitus siitä, ettei testamenttia ole tehty.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* toteaa, että jos rekisteröintiä pidetään tavoiteltavana, se voisi pohjautua testamentin tallettamiseen. Järjestelmä voitaisiin elvyttää lisäämällä tätä koskevat säännökset perintökaareen. Tallettamisen yhteydessä olisi mahdollista kuulla testamentin todistajien ohella tai sijasta testamentin tekijää. Kuulemisen vastaanottaisi tuomioistuimen ammattituomari, jolla olisi taito mm. maallikoiden ollessa paikalla yksin esittää testamentin tekijälle testamentin oikeaperäisyyden yms. kannalta merkittäviä kysymyksiä.

*Asianajotoimisto Leena Kankainen* ei pidä ajatusta testamenttirekisteristä onnistuneena. Rekisteröinti vastaisi aiemmin tunnettua testamentin tallettamista, jota ei kovinkaan paljon käytetty. Rekisteri saattaisi erityisesti maallikkojen keskuudessa aiheuttaa väärinkäsityksiä, kun virheellisesti ajateltaisiin sen sisältävän kaikki voimassa olevat testamentit.

## **Permutaatio**

Vain muutama lausunnonantaja kommentoi nimenomaisesti ehdotusta. Työryhmän ehdotusta kannattavat *KD, Tampereenseudun oikeusaputoimisto ja Kirkkohallitus.* *KD* toteaa, että permutaatio olisi säänneltävä laissa mahdollisimman tarkoin. *Kirk-*

*kohallitus* toteaa, että permutaation ottaminen testamentin tulkintaa koskevien säännösten yhteyteen selventäisi myös joidenkin seurakuntien tilannetta. Näissä seurakunnissa on nyt epätietoisuutta siitä, miten tulisi menetellä testamentilla saadun omaisuuden kanssa silloin, kun testamentin ehdot ja määräykset ovat ajan saatossa käyneet toteuttamiskelvottomiksi.

*Suomen Lakimiesliitto* katsoo, että permutaatiomahdollisuutta olisi vielä tarkemmin selvitettävä. Jonkin testamenttimääräyksen toteuttamisesta luopuminen ei välttämättä vastaa perittäjän tahtoa, mutta myöskään määräyksen korvaaminen uudella ei ole ongelmatonta.

### 3.5. Perintösopimukset

#### **Työryhmän ehdotus:**

- **Nykyisessä säännöstössä ei ole merkittäviä muutostarpeita.**

#### **Lausunnonantajien kannanotot:**

Työryhmän näkemykseen yhtyvät *KES, VAS, Joensuun KO, Oulun KO, Turun KO, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, SAK, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Yrittäjät ja Asianajotoimisto Leena Kankainen.*

*Perheyritysten liitto* katsoo, että perintösopimusten käyttökelpoisuutta yritysvarallisuuden siirrossa voitaisiin vielä selvittää.

*MMM* katsoo, että perintösopimus voisi joissakin tapauksissa olla yksi mahdollisuus toteuttaa yrityksen tai maatalo-omaisuuden sukupolvenvaihdos jo perittäjän elinaikana. Negatiivisten perintösopimusten osalta olisi tarkoituksenmukaista, että rintaperillinen voisi sitovasti luopua vaatimasta suosiolahjan huomioon ottamista lakiosaa laskettaessa tai vaatimasta lakiosan täydennystä. Ministeriö kannattaa sitä, että perinnöstä osittain luopuva maksaisi perintöveroa vain siitä omaisuudesta, jota luopuminen ei koske.

*Suomen Lakimiesliitto* yhtyy työryhmän käsitykseen siinä, ettei suuria muutostarpeita ole. Tarvetta ja mahdollisuutta kuolemanvaraisiin ns. käännteisiin kaappoihin tulisi ehkä kuitenkin vielä tarkemmin selvittää.

*Suomen Oikeusapulakimiehet* esittää, että perinnöstä luopuneen osakkaan omaisuus jaettaisiin muiden osakkaiden kesken eikä siten, että luopuneen osakkaan perilliset tulevat hänen sijaansa. Jos luopuja haluaa, että hänen perillisensä tulevat hänen sijaansa, olisi tehtävä perintöosuuden luovutus. Jos kuolinpesään kuuluu kiinteää omaisuutta, perintöosuuden luovutus olisi tehtävä kiinteistönkaupan muotovaatimusta noudattaen.

*Rovaniemen oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta ja Veronmaksajain keskusliitto* katsovat, että verotuskäytäntöä olisi muutettava perinnöstä luopumistilanteissa, jotta samasta tapahtumasta ei aiheutuisi sekä perintö- että lahjaveroseuraamusta.

### 3.6. Pesänselvitys ja perinnönjako

#### Työryhmän ehdotus:

- Pesänselvittäjälle ja pesänjakajalle olisi annettava rinnakkaista toimivaltaa kysymyksissä, joissa riippuu tarkoituksenmukaisuudesta, ratkaisuun kysymys pesänselvityksessä vaiko perinnönjaossa.
- Pesänselvittäjä voitaisiin poikkeuksellisesti määrätä myös ainoastaan tietyn tehtävän suorittamista varten.
- Olisi harkittava, voidaanko pesänselvitystä nopeuttaa siten, että pesänselvittäjä tekisi tietyistä päätöksistään moittimiskelpoisia ratkaisuja.
- Tuomioistuimien voisi asettaa pesänselvittäjälle ja pesänjakajalle määräajan, jonka ylittämistä seuraa velvollisuus tehdä pesälle selvitys toimistaan ja viivästyksen syistä.
- Pesänselvittäjä ja pesänjakaja eivät enää tarvitsisi tuomioistuimen lupaa omaisuuden myymiseen, mutta osakas voisi estää myynnin panemalla määräajassa vireille tätä koskevan hakemuksen ja osoittamalla perusteet sille, miksi omaisuutta ei pidä myydä.
- Pesänjakajan valtuuksia hankkia itse tietoa jaon tai osituksen pohjana olevien varallisuustietojen oikeellisuudesta lisätään joko ottamalla valtuutussäännös lakiin tai antamalla tuomioistuimelle mahdollisuus päättää tarpeellisista valtuuksista.
- Pesänjakajan jakovaltuuksia lisätään jakojen tehostamiseksi ja taloudellisten arvojen säilymisen turvaamiseksi. Työryhmä ehdottaa harkittavaksi kahta vaihtoehtoa: (1) säilytetään ”jokaiselle osuus kaikenlaatuudesta” -periaate pääsääntönä, mutta lisätään olennaisesti pesänselvittäjän mahdollisuuksia poiketa siitä, jos taloudellinen tarkoituksenmukaisuus sitä edellyttää; tai (2) otetaan pääsäännöksi omaisuuden myyminen.
- Lyhennetään perinnönjaon moiteaika kolmeen kuukauteen.
- Harkitaan pesänjakajan ja pesänselvittäjän palkkiota koskevien sääntöjen täsmentämistä.
- Muutetaan pesänselvittäjän hallintoa koskeva vahingonkorvausvaateen vanhentumisaika takaisin kanneajaksi.

## **Lausunnonantajien kannanotot:**

### **Rinnakkaisen toimivallan uskomisen pesäselvittäjälle ja pesänjakajalle tietyissä kysymyksissä**

Ajatusta, että pesäselvittäjälle ja pesänjakajalle annettaisiin rinnakkainen toimivalta päättää sellaisista kysymyksistä, joissa asian ratkaisemisen paras ajankohta riippuu tarkoituksenmukaisuudesta, kannattavat *MMM, Tampereen KO, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto ja Asianajotoimisto Sandström & Koul*.

*Tampereen KO* toteaa, että annettaessa pesäselvittäjälle ja pesänjakajalle rinnakkaista toimivaltaa on välttämätöntä samalla säätää heidän keskinäisestä tiedotusvelvollisuudestaan.

*Espoon oikeusaputoimisto, Kemin oikeusaputoimisto ja Suomen Oikeusapulakimiehet* katsovat, että olisi harkittava pesäselvittäjä- ja pesänjakajasäännösten yhdistämistä.

### **Pesäselvittäjän määrääminen rajoitettua tehtävää varten**

Työryhmän ehdotusta kannattavat *Tampereen KO ja Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta*. Ehdotusta ei vastustettu.

### **Pesäselvittäjälle olisi annettava kelpoisuus tehdä moittimiskelpoisia ratkaisuja**

Työryhmän ehdotusta kannattavat *Tampereen KO, Tampereenseudun oikeusaputoimisto ja Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta*. Tampereen KO katsoo moitesäännösten tärkeäksi oikeusturvan kannalta niissä tapauksissa, joissa pesäselvittäjä tekee päätöksiä etuuksien myöntämisestä tai maksamisesta pesässä. Moitemahdollisuus saattaisi sen mukaan myös kannustaa pesäselvittäjää huolellisiin ja harkittuihin ratkaisuihin.

Työryhmän ehdotusta eivät pidä perusteltuna *Suomen Lakimiesliitto, Suomen Oikeusapulakimiehet ja Asianajotoimisto Sandström & Koul*. Nämä lausunnonantajat katsovat tällaisen sääntelyn saattavan viivästyttää pesäselvitystä tavoitteena olevan nopeuttamisen sijasta. *Suomen Oikeusapulakimiehet* arvioi tällaisen mahdollisuuden monimutkaistavan pesäselvitystä ja aiheuttavan oikeudenkäyntejä sekä siten kustannuksia. *Asianajotoimisto Sandström & Koul* pitää ehdotuksen heikkoutena, että jokaisesta pesänjakajan moittimiskelpoisesta ratkaisusta saattaisi lähteä liikkeelle erillinen moitetilanne, jolloin pesäselvityksen kesto pitenee.

### **Pesäselvittäjän tai pesänjakajan suorittamaa omaisuuden myyntiä koskevan sääntelyn uudistaminen**

Työryhmän ehdotusta kannattavat *Joensuun KO, Jyväskylän KO, Kemin oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Suomen Lakimiesliitto ja*

*Asianajotoimisto Leena Kankainen. Jyväskylän KO pitää ehdotuksen hyötynä sitä, että oikeudenkäynti jäntevöityisi. Nykyisin on sen mukaan ongelmana, että myyntilupaa koskevaa hakemusta vastustavan osapuolen esittämiä perusteita joudutaan usein tuomioistuimessa selventämään ja tarkentamaan ja vasta tämän jälkeen päästään ratkaisemaan itse asiaa. Kun vastustamisen perusteet esitettäisiin jo hakemuksessa, prosessi tuomioistuimessa nopeutuisi.*

Työryhmän ehdotuksessa näkivät ongelmia tai nykysääntelyä pitivät ehdotettua parempana *Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Suomen Oikeusapulakimiehet ja Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä. Tampereenseudun oikeusaputoimisto* katsoo, että osakkaat eivät välttämättä osaa reagoida myyntiä vastaan, vaikka siihen olisi aihehtakin. *Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä* toteaa, että pesänselvittäjän tai –jakajan myyntihalut ovat joskus osoittautuneet suuriksi. Niiden hillitsemiseksi nykyinen järjestelmä olisi säilytettävä. Maallikon käynnistämä oikeudenkäynti saattaa lisäksi viivästyttää jakoa enemmän kuin pesänselvittäjän tai –jakajan, jotka ovat ammattilaisia asiassa.

*Suomen Oikeusapulakimiehet* katsoo, että pesänselvittäjälle olisi asetettava velvollisuus hakea lupaa myös silloin, kun myyminen koskee asunto-osakkeita ja arvoltaan tietyn euromääräisen rajan ylittävää muuta omaisuutta.

### **Pesänjakajan tiedonsaantioikeudet**

Työryhmän ehdotusta kannattavat *Jyväskylän KO, Kotkan KO, Tampereen KO, Kemin oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Suomen Pankkiyhdistys, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto, Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä, Asianajotoimisto Sandström & Koulu ja Asianajotoimisto Leena Kankainen.* Ehdotusta ei vastustettu.

*Jyväskylän KO ja Turun oikeustieteellinen tiedekunta* katsovat, että pesänjakajalle on annettava tiedonsaantioikeus suoraan laissa. Jos asia jätetään tuomioistuimen ratkaistavaksi, seurauksena on vain riitaisuuden lisääntyminen.

*Suomen Pankkiyhdistys* korostaa, että pankki ei voi tietää, mikä yksittäinen tieto voi vaikuttaa perinnönjakoon. Sääntely on sen vuoksi toteutettava siten, että pesänjakajalla on vastuu siitä, että hän pyytää pankista vain merkityksellisiä tietoja. Samaa vastuunjakoa noudatetaan kaikkien viranomaisten tehdessä pankkitiedusteluja.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* pitää uudistusta niin tärkeänä, että se tulisi toteuttaa kiireellisesti perintökaaren muusta muutostarpeesta riippumatta.

### **Pesänjakajan jakovaltuuksien lisääminen**

Työryhmän ehdotuksen mukaan ”jokaiselle osuus kaikenlaatuisesta” –periaate olisi säilytettävä pääsääntönä, mutta lisättävä mahdollisuuksia siitä poikkeamiseen taloudellisen tarkoituksenmukaisuuden sitä edellyttäessä. Tätä kannattavat *KES, KD, MMM, Joensuun KO, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Suomen Lakimiesliitto, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto, Asianajotoimisto Sandström & Koulu ja Asianajotoimisto Leena Kankainen.*



*MMM* toteaa, että perintöoikeudella on yleisen oikeustajun mukaan esineellinen sisältö. Esimerkiksi maa- tai metsätilaan liittyy usein tunnearvoja ja odotuksia, joita tulee suojata. Esineellinen sisältö parantaa perinnönjaon lopputuloksen ennustettavuutta. Omaisuuden samanlaatuisuus tulisi käsittää siten, ettei se tarkoittaisi esinekohtaisuutta, vaan oikeutta saada ylipäättään samankaltaista omaisuutta. Kiinteistön jakaminen edellyttää *MMM*:n mukaan erityistä asiantuntemusta. Kiinteistön jakaminen perillisten kesken on suoritettava kiinteistönmuodostamislain mukaisesti, jolloin kaikki kiinteistöjen arviointiin, kiinteistöjen muodostamiseen ja asianosaisten oikeusturvaan liittyvät asiat tulevat otetuiksi huomioon.

*Joensuun KO* katsoo, että ensisijaisena tavoitteena pidettävää esinekohtaisuutta on rajoitettava silloin, kun se johtaisi järkeviä taloudellisia kokonaisuuksia pirstovaan jakoon. Jaon tulisi näissä tapauksissa perustua kokonaisarvojakoon.

*Rovaniemen oikeusaputoimisto* katsoo, että esinekohtaisuus on edelleen perusteltu pääsääntönä, mutta siitä tulisi voida poiketa nykyistä helpommin, jos omaisuutta ei voida sopivasti jakaa tai jako johtaisi taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseen tulokseen. Jakovaihtoehdot tulisi ainakin esimerkinomaisesti kirjata lakiin, jotta osakkaat tietäisivät, mitä valtuuksia pesänjakajalla on.

*Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta* katsoo ennakoitavuuden puoltavan sitä, että pesänjakajan valtuuksia kehitetään nykyiseltä esinekohtaiselta pohjalta.

*Suomen Lakimiesliitto* katsoo, että pesänjakajalla tulisi olla oikeus oikeuttaa joku osakkaista lunastamaan omaisuuden.

*Suomen Asianajajaliitto* katsoo, että perinnönjaossa ja osituksessa tulisi mahdollistaa taloudellisten kokonaisuuksien säilyttäminen. Jos kiinteistön jakaminen on tarkoituksenmukaista, pesänjakajan toimivaltaa ei tulisi rajata murto-osaiseen jakoon, vaan myös määräaloittaiset jaot tulisi sallia.

Työryhmän toissijainen jakomalli, omaisuuden myyminen, jos yksikin osakas sitä vaatii, ei saanut kannatusta. *Kemin oikeusaputoimisto ja Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä* katsovat kuitenkin, että perintöosan esinekohtaisuuden sijasta järjestelmän lähtökohdaksi olisi otettava perintöosan arvomääräisyys.

Järjestelmän säilyttämistä nykyisellään kannattaa *Suomen Oikeusapulakimiehet*.

### **Perinnönjaon moiteajan lyhentäminen**

Työryhmän ehdotusta perinnönjaon moiteajan lyhentämisestä kolmeen kuukauteen kannattavat *Joensuun KO, Jyväskylän KO, Tampereen KO, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Asianajotoimisto Leena Kankainen ja Asianajotoimisto Sandström & Koulumäki*, joista viimeksi mainittu toteaa, ettei moiteaika voi olla kolmea kuukautta lyhyempi.

*Suomen Asianajajaliitto* toteaa yleisesti, että moiteaikaa on syytä lyhentää nykyisestä. *Suomen Lakimiesliitto* on samalla kannalla, jollei osakkaiden oikeusturva sii-

tä vaarannu. Jaon nopeuttamistavoitetta kannattavat yleisesti myös *Kirkkohallitus ja Alzheimer-Keskusliitto*.

*Asianajotoimisto Antti Alasentie* ehdottaa, että moiteaika lyhennettäisiin 30 päiväksi. Osapuolet ovat perehtyneet jakoon ja tuoneet siihen omat argumenttinsa toimituksen kestäessä, joten pitemmälle moiteajalle ei ole perusteita. Pitkän moiteajan avulla tehdään usein vain kiusaa – ei hyväksyttyä eikä moitita.

Perinnönjaon moiteajan lyhentämiseen suhtautuvat kielteisesti tai epäilevästi *Espoon oikeusaputoimisto, SAK ja Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto*.

*Espoon oikeusaputoimisto* katsoo moiteajan lyhentämisen johtavan hätäisesti varmuuden vuoksi tehtyihin moitekanteisiin. Moitekanteen ovat nykyisin harvinaisia eikä tilannetta tulisi muuttaa.

*SAK* toteaa, että oikeudenkäynnin suuret kustannukset huomioon ottaen on moiteoikeudenkäyntiä harkitsevalle varattava riittävästi aikaa päätöksentekoon ja kalliin oikeudenkäynnin rahoitusmahdollisuuksien selvittämiseen.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* toteaa, että moiteajan lyhentämistä puoltaisi jaon nopeampi lainvoimaistuminen silloin, kun moitekannetta ei ole tarkoitukseen nostaa. Toimitukseen tyytymätön asianosainen sitä vastoin tarvitsee harkinta-aikaa. Useimmiten hän haluaa myös tässä vaiheessa vaihtaa avustajaa, jonka valintaan ja juttuun perehtymiseen kuluu aikaa. Moiteajan lyhentäminen kolmeen kuukauteen olisi omiaan estämään moittijaa pääsemästä oikeuksiinsa.

### **Määräajan asettaminen pesänselvitykselle ja perinnönjaolle**

Työryhmän ehdotusta siitä, että tuomioistuin voisi asettaa pesänselvittäjälle ja –jakajalle määräajan, kannattavat *Kemin oikeusaputoimisto ja Tampereenseudun oikeusaputoimisto*. Kemin oikeusaputoimiston mukaan määräaika tulisi lähtökohtaisesti asettaa kaikissa tapauksissa.

*Suomen Oikeusapulakimiehet* katsoo, että laissa olisi asetettava pesänselvityksille ja perinnönjaoille määräaika.

Ehdotuksen tarkoituksenmukaisuutta epäilevät tai sitä vastustavat *Jyväskylän KO, Turun KO, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto ja Asianajotoimisto Sandström & Koulu*.

*Jyväskylän KO* katsoo ehdotuksessa olevan vaarana, että riitaisissa pesissä joudutaan käymään oikeutta monta kertaa; ensin riidellään pesänselvityksen tai perinnönjaon kestosta ja tämän jälkeen moiteprosessissa jaon sisällöstä.

*Turun KO* toteaa, että pesänselvittäjää tai –jakajaa määrättäessä ei useimmissa tapauksissa lainkaan käsitellä pesän laatua ja laajuutta eikä selvityksessä tai jaossa tarvittavia toimenpiteitä. Määräajan pituuden arviointi olisi siten vaikeaa. Mietinnössä esitetyistä syistä määräajan asettaminen ei välttämättä edes erityisesti jouduttaisi toimituksia.

*Rovaniemen oikeusaputoimisto ja Asianajotoimisto Sandström & Koulu* katsovat, että hakemusten tekemiseen menisi kohtuuttomasti aikaa ja hakemuskustannukset kohoaisivat, jos jo hakemusta tehtäessä olisi osoitettava, millainen pesä on kyseessä. Muutenkin määräaika on ongelmallinen käytännön työn kannalta. Selvitystyössä voi tulla yllättäviä, papereista näkymättömiä vaikeuksia.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* katsoo pesänselvitysten ja perinnönjakojen nopeuttamiseen olevan tarvetta. Vastikään voimaan tullut PK 19:12 on kuitenkin riittävä. Pesän selvitystarpeesta on hakemusvaiheessa tavallisesti melko vähän tietoa, joten tarvittavan ajan arviointi on vaikeaa. Määräaikojen asettamisella ei tule lisätä asianosaisten tai pesän kulutaakkaa. Vaatimus vuosittain antamisesta pesänselvittäjän hallinnosta on kuitenkin aiheellinen.

### **Pesänselvittäjän ja –jakajan palkkiota koskevien säännösten täsmentäminen**

Työryhmän ajatusta, että pesänselvittäjä voisi periä palkkionsa vuosittain vuosittain annettuaan, kannattavat *Tampereen KO ja Rovaniemen oikeusaputoimisto*. Ajatusta ei nimenomaisesti vastustettu.

Ajatusta, että palkkiosta säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin erityisesti palkkiosta vastuussa olevien osalta, kannattivat *Jyväskylän KO, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Suomen Oikeusapulakimiehet, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto ja Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä*. Ajatusta ei nimenomaisesti vastustettu.

Ajatusta, että pesänjakaja ja pesänselvittäjä voisi määrätä myös siitä, missä suhteessa osakkaat ovat keskenään vastuussa pesänjakajan palkkiosta kannattavat *Tampereen KO, Kemin oikeusaputoimisto, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto, Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä ja Asianajotoimisto Sandström & Koulu*. Ajatusta ei nimenomaisesti vastustettu.

*Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* esittää harkittavaksi, tulisiko pesänselvittäjän ja –jakajan palkkiosta vastuullisten piiriä laajentaa siten, että legaatin saaja ja avustusta vaativa olisi velvollinen ottamaan osaa kuluihin siltä osin kuin ne johtuvat hänen oikeutensa käsittelystä.

### **Pesänselvittäjän hallintoa koskevan vahingonkorvausvaateen vanhentumisai- ka olisi muutettava takaisin kanneajaksi**

Työryhmän ehdotusta kannattavat *Espoon oikeusaputoimisto, Rovaniemen oikeusaputoimisto, Tampereenseudun oikeusaputoimisto, Suomen Asianajajaliitto, Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto ja Asianajotoimisto Sandström & Koulu*. Ehdotusta ei nimenomaisesti vastustettu.

*Espoon oikeusaputoimisto* katsoo, että sopiva kanneaika olisi kaksi vuotta. *Suomen Asianajajaliitto* pitää sopivana yhden vuoden kanneaikaa. *Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto* katsoo, että vahingonkorvauskanteen määräajan säättäminen vuodeksi tulisi toteuttaa kiireellisesti perintökaaren muista muutostarpeista riippumatta.

### 3.7. Muuta

Seuraavassa esitellään eräitä sellaisia lausunnonantajien kannanottoja, jotka eivät suoranaisesti liity työryhmän ehdotuksiin.

*VIHR ja STM* katsovat, että perintölainsäädännön uudistamisesta olisi tehtävä sukupuolivaikutusten arviointi.

*MMM* toteaa, että jatkovalmistelussa olisi syytä tarkastella myös perintökaaren 25 luvun säännöksiä.

*Verohallitus* toteaa, että mahdollisimman selkeän perimysjärjestelmän ohella kansalaisille on tärkeä myös yksinkertainen ja selkeä perintöverojärjestelmä. Tässä katsannossa siirtyminen jäämistöverojärjestelmään nykyisestä osuusverojärjestelmästä olisi oleellinen parannus nykyiseen.

*Raahen maistraatti* katsoo, että olisi periaatetasolla ratkaistava, pyrkiikö valtio aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että pesän osakastiedot ovat oikein. Jos tätä halutaan, olisi pesän osakastiedot alistettava virallisselvitykseen kaikissa tapauksissa. Tällöin yksi vaihtoehto olisi, että kaikki perukirjat rekisteröitäisiin maistraattiin, joka tarkistaisi niiden osakastiedot.

*MTK* katsoo, että perintökaaren 25 luvusta olisi poistettava tarpeettoman kireäksi muodostunut vaatimus tilan elinkelpoisuudesta ja laajennettava 25 luvun soveltamista kaikkiin ositustilanteisiin mukaan lukien avioerosta aiheutunut ositus.

*Suomen Pankkiyhdistys* katsoo, että laissa tulisi jollakin tavalla ratkaista ongelma, joka syntyy, kun perillinen pyrkii lainvoimaiseksi tulleen perinnönjaon jakokirjan nojalla saamaan perimänsä omaisuuden esimerkiksi pankista. Jakokirjat ovat usein niin epäselviä ja yksilöimättömiä, ettei pankki voi toteuttaa tili- ja muita omaisuudensiirtoja pelkästään jakokirjan avulla. Jakokirjojen tasoa olisi kohennettava tai pesänjakajan toimivaltuuksia lisättävä niin, että tämä voisi edustaa perinnön saajia ja antaa omaisuuden siirtoja koskevia toimeksiantoja pankille.

*Suomen Oikeusapulakimiehet* ehdottaa perinnönjakoa ja jaon moitetta koskevien säännösten uudistamista siten, että jako muistuttaisi menettelyä, joka on käytössä yksityishenkilöiden velkajärjestelyssä. Pesänjakaja tekisi jakoehdotuksen ja toimittaisi sen käräjäoikeuden vahvistettavaksi. Käräjäoikeus tutkisi jakoehdotuksen, käsittelemällä sitä koskevat huomautukset ja muuttaisi pesänjakajan ehdotusta havaitessaan huomautukset aiheellisiksi. Jokainen vastaisi itse oikeudenkäyntikuluistaan käräjäoikeudessa.

*Asianajotoimisto Antti Alasentie* ehdottaa, että testamentin moiteajaksi säädetään 30 päivää. Myös lakiosavaatimus olisi tehtävä 30 päivässä siitä, kun lakiosaperillinen on saanut testamentista tiedon.

## LIITE

Perintökaaren uudistamistarpeita selvittäneen työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausuntoa seuraavilta:<sup>1</sup>

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p.  
 Suomen Keskusta r.p.  
 Kansallinen Kokoomus r.p. ( ? )  
 Svenska folkpartiet i Finland r.p.  
 Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p.  
 Vihreä liitto r.p.  
 Vasemmistoliitto r.p.  
 Perussuomalaiset ( ? )

Sisäasiainministeriö  
 Valtiovarainministeriö  
 Maa- ja metsätalousministeriö  
 Kauppa- ja teollisuusministeriö  
 Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Joensuun käräjäoikeus  
 Jyväskylän käräjäoikeus  
 Kajaanin käräjäoikeus  
 Kotkan käräjäoikeus  
 Mikkelin käräjäoikeus  
 Oulun käräjäoikeus  
 Tampereen käräjäoikeus  
 Turun käräjäoikeus

Kirkkohallitus  
 Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ( ? )  
 Valtiokonttori  
 Verohallitus

Helsingin maistraatti  
 Hyvinkään maistraatti  
 Kuopion maistraatti ( ? )  
 Lahden maistraatti  
 Raahen maistraatti

Espoon oikeusaputoimisto  
 Hämeenlinnan oikeusaputoimisto ( ? )  
 Kemin oikeusaputoimisto  
 Rovaniemen oikeusaputoimisto  
 Tampereenseudun oikeusaputoimisto  
 Vantaan oikeusaputoimisto ( ? )

Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta

---

<sup>1</sup> ( ? ) :llä merkityiltä ei saatu lausuntoa

Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta  
Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta ( ? )

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry  
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Alzheimer-keskusliitto ry  
Elatusvelvollisten Liitto r.y.  
Juridiska Föreningen i Finland rf ( ? )  
Oikeuspoliittinen yhdistys Demla r.y. ( ? )  
Perheyritysten Liitto  
Suomalainen Lakimiesyhdistys ry ( ? )  
Suomen Asianajajaliitto  
Suomen Lakimiesliitto r.y.  
Suomen oikeusapulakimiehet ry  
Suomen Pankkiyhdistys r.y.  
Suomen Yrittäjät ry  
Veronmaksajain Keskusliitto ry  
Yksinkuoltajien ja yhteishuoltajien liitto ry ( ? )

Asianajotoimisto Antti Alasentie  
Asianajotoimisto von und Fraunberg, Ylisuvanto ja Juntura Oy ( ? )  
Asianajotoimisto Leena Kankainen Ky  
Varatuomari Marjo Kiukkonen Asianajotoimisto Ky  
Asianajotoimisto Kurki-Suonio Ky ( ? )  
Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä Ky  
Asianajotoimisto Sandström & Koulou Oy